

Mojega prijatelja povest.

Spisal N. R.

Leta 186* sem, potujoč z Dunaja domov, ustavil se v Mariboru, kjer je bilo takrat mnogo živahneje življenje, nego dandanes. Maribor je bil takrat takorekoč težišče gibanju slovenskemu in imel je v svojem ozidji mnogo odličnih in odločnih rodoljubov. Jaz sem naletel prav srečno, kajti tisti dan je bil shod zaupnih mož in narodnih prvoboriteljev iz vse dolnje Štajerske. Sešli so se bili zastopniki lepega Murskega polja, ki prideluje najlepšo pšenico in vzreja krasne iskre konje, prišli so odposlanci slavnih Ljutomerskih gor, kjer trs ne rodi preobilo, toda samo ognjevito božjo kapljico, katera bi pri pravem kletárstvu utegnila prekašati svetovno slavno, kakor bolgarsko rožno olje in dragocena rénska vina; prisotni so bili narodnjaki iz lepih Slovenskih gor, katerih prebivalstvo bi bilo kdaj preponosno, ko bi izredno plodna tla leto za letom jednako rodila; videl sem narodnjake iz imenitnih Háloz, kjer je že Rimec zasajal trs in zgrajal vinske kleti; zastopan je bil starodavni Ptuj, elegantna Slátina, kjer pa, žal, dandanes vsaj v poletnem času že prevladuje žid; zastopana je bila divna, ali še premalo poznana Savinjska dolina; na shodu so bili odposlanci od bistre Save, z bregov meandrski tekoče Dravinje, s podnožja in okolice slikovitega Pôhorja, kjer poleg domače ráševine še živi prastara pravljica, kjer hišna in osobna imena in stoletja stari priimki še hranijo tožno zgodovino našo; navzočni so bili rodoljubi izpod visoke sv. Uršule, iz idilične Šaleške doline, iz raznih dolnještajerskih mest in trgov, znamenitih po največ samó radi trdovratnosti, s katero so se ob svojem času z vsemi štirimi branili železnice, katero bi danes radi izprosili na krvavih kolenih; — skratka, zbran je bil cvet razumništva, kar ga je takrat imel slovenski Štajer, na shodu so bili najodličnejši rodoljubi izmed Mure in Save.

Ne spada sicer v povest mojo, vendar prilika je preugodna, da bi se ne spominjal vsaj tistih mož, ki so bili na omenjenem shodu prisotni, a so se v tem preselili v drugo, boljše življenje. Veliko jih je moralo v prerani grob. »Smrt pobira, ne izbira.« Njene žrtve so bili v razmerno kratkem času: Kopač s Slátine, dr. Klemenčič iz Ljutomera, Slavoljub Knez iz Šent-Lenarta, dr. Prelog in dr. Ipavc iz Maribora, graščák Adamovič iz Velenja, dr. Kočevár in Fr. Kapus iz Celja, dr. Pavlič iz Vélikovca, Alojzij Lenček in Balant Sitar iz Bla-

nice, dr. Ulaga, dični Božidar Raič, dr. Gregorič, Šentak z Vranskega, Žuža in Roblek iz Žálca, Tomšič in Jurčič i. dr.

Uzrši izredno to družbo, bil sem resnično oduševljen, preverjen sem bil, da stvar oprta na imenovane in druge, sedaj še živeče rodoljubne možé, ne more in ne sme ponikniti. Zastopana je bila inteligencija in resna volja, obe jako odlično.

Pozdravljajoč drage prijatelje in znance, ugledam tudi možá, čegar prikazen me je presenetila. Prvi trenutek si nisem bil gotov, je li pravi ali ni. Bil je zeló podoben Dorku, nekdanjemu sošolcu mojemu, a bi je ves drugačen.

Dorko je bil poskočen mladenič, življenja poln. Bil je pevec, plešalec, telovadec, najživahnejši med nami, ko smo še pohajali gimnazijo. Bil je krepke rasti, imel je črne lase, modre očí, bil je širokoplèč, vitek čez pas, skratka: bil je lep. To pa je tudi sam dobro védel. Kadar koli in kamorkoli je prišel, prvi njegov korak je bil k zrcalu, da je opravil in popravil zunanjšega svojega človeka, posebno pa tedaj, kadar je bil blizu nežni spòl, kateremu se je klanjal in laskal z veliko slastjo, z nenavadno eleganco in s posebno srečo. Zrcalo mu je bilo najpomembnejši predmet in ko je nekdam pozno jeséni bil v plaválnici, kadar se že nikdo več ni kópál, označil nam je to svojo bravuro z besedami: »Takó je bilo že mraz, da v plaválnici ni zrcala ni bilo!«

In tega Dorka sem našel sedaj v Mariboru, toda kacega! Niti senca ni bil nekdanjemu. Nekdam cvetóča lica so bila vela, prejšnje živahnosti in veselosti niti sledú, neka tiha tožnost se mu je brala z obraza, postaral se je, prej kakor sáje črni lasje so začeli že sivéti, ob sencih so se znale že neprijetne gubè, vse na njem je oznanjalo začetek — propasti človeške.

Stopim k njemu.

— »Ali si, ali nisi?« vprašam ga. »Izpremenil si se, da bi te skoro ne bil poznal!«

— »Sem, sem!« odvrne mi. »Prav praviš, izpremenil sem se. Staro lice, staro srce. Tebe pa sem spoznal na prvi hip. Takóv si kakor nekdam. Kakó se ti godí, kje bivaš?«

— »Jaz sem v Ljubljani, godí se mi dovoljno. A ti, kje si ti?«

— »Na Ptuji sem že več let, popolnoma osamljen. Veselí me, da se po toliko letih zopet vidiva. A čuj, zborovanje se pričénja. Po zboru me počakaj, da se kàj pomeniva!«

Zbor se je vršil uzorno. Vsi predlogi, 'vsi nasveti so bili vzprejeti brez ugovora, oduševljeno. Vsak mož je prevzel za svoj okraj dano mu nalogo in prvi vlak je odpeljal večino odličnih zborovalcev.

Dorko pa me je prijel pod pazduho in dejal:

— »Zdaj pa imejva midva zbor. Kam naj ideva?«

— »Pojdiva k Šramlju!« odvrnil sem jaz.

— »Dobro!« Šla sva k Šramlju. Gostilna Šramljeva je bila takrat na glásu, ondu je bila izvrstna postrežba, ondu so se navadno shajali narodnjaki. Gospodar Šramelj ni bil sicer po mišljenji naš, ali bil je jako pošten mož, jednako skrbèč za vse gòste svoje. Rekel bi celó, da je Slovence nekoliko odlikoval, vsaj dokler je »Čitalnica« stanovala v njegovi hiši, pošiljal je redno za Silvestrov večer in ob drugih prilikah velikansko steklenico izvrstnega svojega vina. A tudi sicer je bil jako pazen za vsako našo najmanjšo željo in pritožbo, rad pogovarjal se z nami, često ponavljajoč gaslo svoje: »Was war ich? Was bin ich? Was kann ich noch werden?«

Na prvi dve vprašanji odgovor ni bil težaven. Šramelj je bil nekdam navaden delavec. S pridnostjo in ščedljivostjo si je pridobil tóliko, da je imel par hramov v Mariboru, cvetočo vinsko kupčijo, da je bil spoštovan in tóli imovit, da se je celó peljal k otvorjenju Suseškega prekópa. Afriško podnebje pa mu ni prijalo in prinesel je s seboj, kakor skoro vsi afriški potovalci, smrtno kâl, katera je rešila zadnje vprašanje »Was kann ich noch werden?«

V to krčmo torej sva šla z Dorkom in naročila steklenico izvrstnega Ljutomerčana, takrat slovitega pod imenom: »Die Perle Steiermarks«.

Natočila sva in trčila prav iskreno na nekdanje sošolce in na blaženo dôbo takó hitro minulih gimnazijskih let. Spominjala sva se tovarišev, kje in kakó sedaj ta in óni živi, napósled pa se je govor zapletel tudi v najino osobno razmerje.

— »Si li še samec, ali morebiti že oženjen?« vpraša me Dorko.

— »Samec sem še. Kaj pa ti? Skoro bi mislil, da si že v jarmu svetega zakona, kajti preresen si, prezeló si se izpremenil. Kaj pa, se li še takó pridno koplješ? Na Ptuji je lepa prilika, Drava je za plaváča tvoje vrste kakor nalašč.«

— »Drava?« odvrne pikro, »zakaj pa ravno Dravo naglašáš? Dravo, ki . . . .«

— »No, nič hudega! A saj véš, da sem ti bil vedno odkritosrčen prijatelj. Bodi torej uverjen, da so besede moje le golo sočutje, da nisem mislil ničesar žalega, da bi le rad znal, kaj te je takó nemilo zadelo.«

— »Vse prav, a beseda »Drava« vzbuja mi zlè spomine. Drava je nesreči moji vzrok.«

— »Kakó li to? Povèj mi in olajšaj si srce!«

Po dolgem prigovarjanji se je vender udal, potegnil hitro čašo vina váse, potem pa rekel:

— »Bodi ti!« In zapalivši si priljubljeno viržínko je začel pripovedovati:

I.

Dovršivši studije na Dunaji, treba je bilo skrbeti za bodočnost, za ljubi kruhek. Dobil sem mesto na Ptuji.

Mesto Ptuj, záme »kraj nesrečnega imena«, zanimivo po svoji zgodovini, po starinskih svojih spomeníkih, po slikoviti svoji léži, tebi gotovo ni neznanó. Ne razlikuje se mnogo od drugih dolenje-štajerskih mest, povsod tisti nazori, povsod tisto malomestno življenje, povsod človek le tóliko šteje, kolikor meri in rodi njegov vinógrad in kolikor ima vina v kleti.

Gotovo bi bil jaz zadnji, ki bi sploh komu zavidal ugodno gmotno stanje. A gledajoč, kakó so mogotci pri igri na jedno karto stavili po sto, po dvesto do tisoč goldinarjev, drugo jutro pa z ubogim kmetom Háložanom na vse pretege barantali za par grošev, težáke stiskali za par soldov, kakó so z raznimi pomočki uprizarjali pravo robstvo in takó z elementarno močjo, kakor silen ledník, katerega ni dalje ustavljati mogoče, vedno dalje predirali v vinoróдне Háloze ter izrivali prvotne posestnike — prevzela sta me gnév in srd. Ostavil sem jih in izogibal sem se takozvanim odličnim krogom, kjer se je pod zunanjo površno olikanostjo le slabo skrivala brezmejna sebičnost.

Začel sem hoditi svoje poti. Sililo me je iz zaduhlega mesta in takó se je zgodilo, da sem redno začel zahajati na Breg, ki je nekako ptujskemu mestu predmestje. Ondu je stala pritlična, a jako čedna gostilna Mlakarjeva. V nji se je točilo izbornó završko vino in dobivala se je jako ukusna hrana po prav pošteni ceni.

Záme, ki sem takrat služil le majhno plačo, bilo je že to odločilno. Še bolj pa se mi je prikupila Mlakarjeva krčma zaradi njenih posestnikov samih. Bila ti je to izredna rodbina. Prestopivši hišni prag, čutil si se že domačega in prijala ti je skrajna snažnost in splošni red, še bolj pa odkritosrčno vedenje hišnega gospodarja in gospodinje in preljube njijine hčerke, sedemnajstletne Polonice.

Misli si sedemnajstletno deklico, razcvitájóčo se rožo, vitkoraslo, črnelaso, svetlih očij, kakor dozorele češnje, gladkega zornega lica, s katerega ti odseva ljubka najivnost in nepopačenost srca. Misli si de-

klico, katere pogled te razvname kakor jasno pomladansko jutro, v katere obličji se zrcali njena krasna notranja slika, nariši si v duhu devico, ni kmetski ni gospodski, a vsekdar ukusno opravljeno, ki te z ljubkim vedenjem svojim pridobi prvi trenutek, ki družbo oživlja — in površna slika Polonice moje je gotova.

Potem tudi umeješ, da je prikazen njena mene in mnogo drugih vlekla z nepremagalno silo k Mlakarjevim in da smo gostje tekmovali za vsak njen pogled, za vsak smehljáj.

Tekmecev nas je bilo mnogo, ali med vsemi sem bil jaz najsrečnejši, to pa radi tega, ker sem jaz bil jedini Slovenec, ker sva s Polonico vkupe čitala naš takrat jedini list »Novice« in Preširna ter sva časih družno zapela »Luna sije«, »Mila lunica« ali pa »Tam za goro zvezda svéti«.

Jaz nisem virtuoz v petji, ali, kakor se spominjaš, poleg prirodnega sluha dobro izvežban in kadar sem s svojim baritonom spremljal Poloničen sopran, bil je to dvospev, da sem ga bil sam vesel in da so nemški Ptujčani najinemu petju kar glasno ploskali.

Pela sva oba iz srca in divne melodije so sezale v srca poslušalcev.

Preširen je Polonici zelo ugajal, znala je skoro vsega na pamet, poezije Preširnove so vzbudile v nji národno čustvo, zajedno pa mi pridobile njeno naklonjenost.

— »Oh, kakó srečna je bila Primčeva Julija! Kakó jo Preširen preslavlja v nesmrtnih svojih pesmih! Kaj pa Vi, gospod Dorko, ali Vi tudi kàj pevate?«

— »Jaz? Jaz nisem pesnik. Nikoli še nisem poskusil.«

— »Zakaj pa ne? Oh, poskusite, poskusite! Ko bi Vi pesemco zložili, mislim, da bi Vas še rajša imela.«

Besedi »še rajša« zveneli sta mi po ušesih, ko sem ostavil krčmo Mlakarjevo, kakor angeljsko petje in prišedši domóv, začel sem, kar skoro večina pisateljev naših, »kovati pesem«. Koval sem in se znojil, popisal sem par pôl popirja, predno sem završil jedini pesniški proizvod svoj, ki mi leží na duši, kakor marsikateremu prisiljenemu pesniku slovenskemu. Evo ti pesmi moje:

Vzdihljaji.

Premnogo na nébu nam zvezdic migljá,
Najlepša med njimi danica je zala,
Najzlahtnejša čednost vsac'ga srcá
Ljubezen iskrena je, ki obsijala
I meni je tožno, nemirno srcé,
Kjer čustva viharna s plamenom goré.

Noč tiha, nam dana za naše teló,
Da bi okrepilo za dan se bodoči;
Obseva nam luna leskeče nebó,
A v srci porajajo vzdihli se vroči.
Oj, luna premila, prenési jih tí
Skoz' okence notri, kjer ljubica spí!

— »Vidim te, da zmajevaš z glavo. Pesem ti ni popolnoma pogódi. Znam, znam, da ima nedostatkov, ne gledé na ,apostrof, da je moj Pegaz bil hrípav in švépav.«

— »No, no, takó hudó nisem mislil. Pesem bi mogla tudi slabša biti«, odvrnil sem mu.

— »Umejem, umejem!« dejal je Dorko. »Tebi pesem tudi ni bila namenjena, pač pa Polonici. A ta je bila vsa radostna, ko sem ji prinesel prvo in jedino pesniško dete svoje.

— »Oh, krasno, krasno!« vzkliknila je. »Gospod Dorko! Vi ste pesnik! Te vrstice so mi prav iz srca vzete. Toda, dovoljajte, kje pa imate ljubico?«

— »Ako Vam je pesem iz srca vzeta, dovolite, kdo pa je ljubček Vaš?« dovoljajem si vprašati jaz.

Na to vprašanje zardela se je Polonica kakor màk in zbežala v kuhinjo. Prišla pa je kmalu nazaj. Pogledavala me je nemirno, plaho, izogibala se pogledu mojemu, a vendar vedno blizu mene imela opravka.

— »Gospodičina!« zaklical sem ji potem, »kdaj pa dobim odgovor na vprašanje svoje?«

Zardela se je zopet, potem pa odvrnila:

— »Vrsta bi bila na Vas, odgovarjati na vprašanje. Sicer Vas pa vabim jutri zvečer na trgátev v naš vinógrad v Hálozah.«

— »Za Boga! O takšnem vremeni, ko že par dnij neprenehoma lije, pa da bi šli v vinógrad?«

— »Pojdem, pojdem! Zjutraj ob petih se odpeljemo. Torcj na svidenje v vinógradu!«

— »Smem li upati na odgovor?«

— »Ne véem, kaj bi Vam rekla!« odgovorila je Polonica, a pri slovesi se mi je zdelo, da mi je nenavadno iskreno stisnila roko.

Poln sladkih nádej sem odšel v nečuvenem dežji domóv, opažujoč, v kakó mogočnih valovih dere ljuta Drava proti hrvaški meji. Prišedši domóv sem kmalu zaspal. Ali spanje moje je bilo jako nemirno. Sanjalo se mi je neprestano o povódnji in nepokojno sem se premetaval po postelji. Šele proti jutru me je objel prijeten spanec, toda ne za dolgo, kajti ob 7. uri je prišla stréznica in prve njene besede so bile:

— »Gospod, ali ste že čuli, Drava je ves Breg odnesla!«

— »Kaj? Breg?« zaklical sem, kakor bi me bila strela zadela. »Breg!« Skočil sem iz postelje, napravil se v naglici in ne da bi se umil in počesal, tekkel proti Bregu. Moj tek pa ni bil dolg, kajti prizor, ki sem ga kmalu ugledal, vrgel me je iz vseh mojih nebes, odrevenil me.

Kjer je na Bregu še prejšnji večer stala draga mi Mlakarjeva hišica, drvila je sedaj divja Drava silovito in motno valovje svoje. O Mlakarjevi hiši ni sledú ni tirú več, samó kos proti vodi stoječe stene se je vzdržaval še nad penečim valovjem in kakor ironija na grozno nezgodo je bilo še nihalo na tej steni viseče ure enakomerni svoj 'tik-ták'.

Drava je odnesla vso Mlakarjevo družino in ž njo Polonico, prvo mojo pravo ljubezen.«

(Konec prihodnjič.)

Beatrice Cenci.

(Po sliki Gvido Renijevi.)

Oh, lepi so ti, Beatrice, lasci,
Očesce méhko ti igra milóbe,
Po čelu plavajo temní ti pasci,
Kot sancí so iz davne, davne dóbe . . .

Devíca nežna jeklo omočila
Očetu v kri si, krasna Beatrice:
Očetove pa kletve strašna síla
Zvabila te je s sábo med mrlíče!

Tedáj še ni se vila ti meglíca
Na ustnih, ki jih zdaj turóbnó senčí,
Brstéla sí, kot pómladí cvetíca
Razvíja rahló pópje, lepa Cenci!

Stopila tožno si na krvni oder,
Žívljenje žrtvovala svoji zmoti,
A bíl rešítelj je umétnik moder
Nebéskega obraza ti lepoti!

A kakor kíp umétníka očára,
Očarala si svojega očeta,
Da mu srcé opíla je prevara
In polastíti hotel se je cveta . . .

Ko zadnjíkrat si žalostí kopnela,
In trepetala lahno kot peresce:
Umétnikova róka je ujela
Na mrtvo platno žalostno očesce . . .

Oh, lepi so ti, Beatrice, lasci,
Očesce čarobno igra milóbe,
Po čelu plavajo temní ti pasci,
Kot sancí so iz davne, davne dóbe . . .

L—j.

Opomnja. Beatrice Cenci, hči plemenitih roditeljev, pala je pod sekíro krvníkovo 1599. l. za papeža Klementa VIII. Lepota nje je vzbudila ródnemu očetu gréšen pohót, zato so sklenili brat, Beatrice in mačeha smrt njegovo. Radi tega zločina jih je papež obsodil na smrt. Na moríščí jo je bajé naslíkal Gvido Reni. Slika, jedna najpopolarnejših, ohranjena je, čeprav ni njegova.

Mojega prijatelja povest.

Spisal N. R.

II.

Končavši svojo povest, kakó je Polonico in vso njeno obitelj s hišo vred odnesla ljuta Drava, potegnil je prijatelj Dorko z roko preko čela, kakor bi hotel izbrisati žalostne spomine, srknil pol čašice vina, potem gledal nekoliko hipcev mrklo pred sé, napósled pa nadaljeval:

»Dolgo sem stal na dravskem nabréžji, zrl v silne motne valove, in čimdalje sem gledal, tem živeje sem čutil, da mi je Drava odnesla moje vse. Bilo mi je očito, kakó mi je Polonica bila draga, kakó je polagoma ljubezen prevzela srce moje.

Obupen sem šel domóv, v obupnosti prebil par dnij in dolgih nočij, potem sem pozvedával, ni li kje mogočna reka vrgla trupel ponesrečencev na breg, pošiljal ljudi in pisal na razne strani, so li kje videli utopljeno rodbino Mlakarjevo.

Vse zamán! Kar je Drava vzela, dala ni več nazaj. O vsi obitelji Mlakarjevi ni ga najti sledú. Prej od veselja kipeče srce moje je bilo mahoma prazno, jaz sam pa tožen, čutil sem se brezmejno osamljenega, kakor da sem izgubil zvezdo-vodnico. Ogibal sem se veselih družeb, živel sem sam záse, jedini tovariš moj — bilo je moje gorjé!

Takó sta v enakomernem, žalostnem tiru pretekli dve leti in ljudje so me že nazivali mizantropa. Bil sem takemu tudi podoben in prijatelji in znanci so bili toli uljudni, da so me na veliko mojo nejevoljo le prepogostoma povpraševali: kaj mi je? Ni li kaka nesrečna ljubezen vzrok klavernosti moji? Bilo pa je tudi takšnih vmes, ki so trdili, da sem se bil pregloboko zagledal v Poloničine žarne oči in da zaradi tega žalujem.

Čas je najboljši in najgotovejši zdravnik. Čas seka rane in jih celi. To sem izkusil tudi jaz. Sam ne vém, kakó je prišlo, a tekom časa je spomin na ljubljeno Polonico vedno bolj bledél, kakor se godí cvetkam in šopkom, poklonjenim nam od nežnih rók. Začelo se mi je dozdevati dan za dnevom, da je svet še zmeraj jednako rožnobojen, kakor pred par leti, da je še vredno živeti in uživati kratko življenje.

Baš ko se je v meni vršila ta duševna izprememba, dobili smo v pisárno mladega Bergerja. Bil je to zál dečák, toda silno razvajen;

bil je svoje matere »srček«, ali kakor sem pozneje čul, njen »Nesthockerl«. Bergerjevi so bili zelo imoviti, imeli so dve hiši na Ptuiju in poleg tega še dva lepa vinograda. Sin Adolf je bil materi posebno na srce prirasel, ker je bil rodbine jedini »Stammhalter«. Zaradi tega ga je omehkužila in razvadila, da ni nikjer bil kaj prida in da so zavoljo tega sklenili, dati ga v pisárno, da ne bode brez vsacega pôsla pohajal po mestu.

Usoda je hotela, da so si izbrali v ta namen baš mojega šefa pisárno in da je bil Dolfi ravno meni podrejen. Predstavljaó mi ga, prosil me je oče, jako čestit meščan in inteligen ten gospod, da bi mu bil naklonjen in da bi mu, kadar bi bilo treba, pomagal. Dejal je: »Dolfi ni ravno praznogláv, ali doslej ni imel pravega navóda.«

Takó je tudi bilo. Kmalu sem uvidel, da je Dolfi res nadárjen, zató sem se bavil ž njim več, nego bi se bil sicer. Dobrohotnost in napotila moja so prav ugodno vplivala nánj in začel je jako marljivo uradovati, da je bil ž njim zadovoljen moj šef in sevéda tudi jaz.

Gospod Berger, čuvši o tem uspehu, ni védel ináče pokazati hvaležnosti svoje, nego da me je za prihodnjo nedeljo povabil na obed, ali kakor je on rekel: »auf einen Löffel Suppen«.

Šel sem tja in jako pristrčno so me vzprejeli. Gospod Berger me je predstavil najprej gospé soprogi, ki mi je podala obe roki rekoč: »Dolfi mi je že pravil, kakó ljubeznivi ste ž njim. Hvala Vam! Prav vesela sem, da ste nas počastili.«

Jedva sem se nekako sramežljivo zahvalil na tem vzprejemu, kar me prime gospod Berger za podpázduho ter véde v salon, predstavljat me svojima hčeráma.

Bili sta to zelo lepi gospodičini, ali popolnoma nejednaki. Mlajša, Julika, bila je plavolasa, modrih očij, jako mikavna prikazen in polna življenja.

Starejša, Lojzika, bila je vsa drugačna. Njeno malce črnomaljasto, toda zorno lice so obrobjali gosti črni lasje, izpod nenavadno visocega čela in temnih obrvij je žarilo dvoje plamtečih črnih očij, ves izraz pravilno ovalnega obraza je bil dražesten, a znala se mu je tudi nekaka resnoba. Primerjajoč obe krasotici sem bil kmalu gotov. Julika je pomlajena mati, Lojzika pa se je vrgla po očetu. Julika je podobna jasnemu brezskrbnemu dnevi, Lojzika pa tajnostni krasni nóči.

Kakor zunanost, bila sta tudi temperamenta. Julika skočila mi je, ko me je gospod papá predstavil, kakor iskra naproti: »No, to je lepó, da ste nas počastili! Dobro došli! Naš Dolfe mi je že večkrat pri-

povedoval, kakó ste dobri, kakó Vas imajo ljudje radi. Če se ne motim, sva se že videla! Jaz vsaj dobro vem, da sem Vas že parkrat srečala. Saj ste že dlje časa na Ptuji? Kàj ne da?» In takó je šlo gostobesedno dalje. Lojzika pa, ko sem jej bil predstavljen, priklonila se je laho in samó rekla: »Veseli me! Posebna čast mi je!»

Kmalu potem smo šli k obedu, kjer se je jako mnogo govorilo, najglasnejša seveda je bila Julika. Pripovedovala in povpraševala je vse mogoče stvari. S samimi vprašanji je izvlekla iz mene, kje in kakó stanujem, kje obedujem, kakšna je navadna moja večerna družba. Ko sem ji odvrnil, da že dlje časa nikamor ne zahajam, da sem najrajši sam, vzkliknila je:

»Oh, to mora biti zeló dolgočasno!« Pri tej priči ji je posegla Lojzika v besedo: »Julika, vender ne bodi taka!« zajedno pa je uprla temne svoje oči váme, kakor bi hotela prositi, naj tega nepremišljenega izreka ne devljem na tehtnico.

Ni trebalo tega pogleda, saj bi Juliki ne bil mogel šteti v zlò, da je rabila še ostrejši izraz. Lepa in mlada, polna kipečega življenja, oživljala je baš s svojo živahnostjo vso družbo. Vesela je bila življenja, póleg tega pa želela, da bi okoli nje bili sami veseli obrazi. Prikupiti se je morala na prvi pogled vsakómu, kdor umeje ceniti žensko lepoto in prirojeno živahnost mladih let.

Po obedu me je povabil gospod Berger, naj grem ž njim v kavarno.

»O, tega pa že ne!« oglasila se je Julika. »Gospod Dorko bode takó ljubezniv, da ostane pri nas, kàj ne da? Kaj bi pa v kavarni počeli? Papá ima svojo partijo taroka, naj le gre, Vi pa Lojziki in meni žrtvujte par ur! Igrala bodem na klavirji, karkoli Vam drago, ti, Lojzika, tudi, kàj ne?«

Ljubeznivega vabila nisem mogel odreči in preživel sem v družbi gospé Bergerjeve in obeh gospodičin par prelepih ur. Igrali sta na klavirji, peli razne pesmi in pri tem kazali veliko nadarjenost in dober ukus. Napósled sta me še povabili, da smo začeli »kralja klicati.«

Igrali smo zeló nizko, jaz pa sem neprestano dobival, zató mi je tudi Julika poredno opomnila: »Sreča v igri, nesreča v ljubezni. Pazite, pazite, gospod Dorko!«

Ko sem se pozno na večer ločil z gostoljubno obitelji, stopal sem posebno lahkónog po mestnem tlaku. Zdelo se mi je, da sem našel, česar sem doslej pogrešal, čutil sem sé srečnega, da sem zopet jeden dan prebil v takó prijetni ženski družbi. Vso noč sem sanjal o živahni Juliki in o resnobne Lojzike sanjávem pogledu.

Odslej sem češče zahajal k Bergerjevim. Vabljen sem bil mnogo-krat, in kadar so me pozvali, bil je to záme vesel dan. Lépi uzorni hišni red, neprisiljena gostoljubnost, vedno jednako srčni vzprejem in izredna zabava -- vse to mi je prijalo nenavadno in dočim sem se radoval Julkine najivne veselosti, bil sem kar zamaknen v Lojzicine čarobne oči.

Sprva me je Julika bolj zanimala, a kmalu se je njena jasna podoba morala umekniti resnobni Lojziki. Temno njeno okó napravilo je náme silen vtisek, vedno mi je stala pred očmi in začelo se mi je dozdevati, da se najini pogledi vedno bolj pogostoma srečavajo.

Lojzika je res bila vedno veselejša, zgovornejša, proti meni posebno ljubezniva in kadar sem se poslavljaj, čutil sem njene mehke ročice pritisek ter s slastjo me je naudajalo njeno vsakokratno vprašanje: »Kdaj pa zopet pridete?«

Táka vprašanja in vse njeno milo bitje me je ognjevito prešinjalo. Na Lojziko sem mislil po dnevi in po nóči in kmalu sem si bil gotov, da je zavzela vse moje srce, da brez nje záme ni več prave sreče.

Kaj pa ona? Ali misli Lojzika tudi takisto? Ali te ni morda že prehitel kdo drugi? Na ta vprašanja si nisem upal odgovora nì misliti, a kmalu sem se odločil, da mora tej peréči negotovosti biti konec.

Prilika se mi je hitro ponudila. Povabljeni smo bili vsi vkupe v vinógrad k Edrovim, kjer se je zbrala mnogobrojna in jako vesela družba. Pozno na večer smo se odpravljali domóv. Bil je prekrasen večer. Polna mesečina je pokrivala hrib in dol, Drave srebrni trak se je lesketal po ravnini, iz vasij po Ptujskem polji so blestele posamične lučice, ob zakotnih dolinah pa stale male prezorne megle, vzduh bil je čist in vonjáv, vse okoli mirno, naša družba le se je dobre volje vračala v mesto.

Lojzika in jaz sva bila zadnja.

— »Slava slučaju!« nagovoril sem jo. »Smem li Vas izpremljati, gospodičina?«

— »Smete. Celó veselilo me bode.«

— »Srčna hvala! Dolgo sem že hrepenel po tej sreči. Glejte, kakó krasno je nebó! Koliko zvézd miglja na azurnem obóku! Vsak človek ima neki zvezdo svojo.«

V tem hipu se je utrnila zvezda na obnebjí ter potegnila žarečo črto za seboj.

— »Čegaver je bila ta zvezda, pač ni bil dolgo srečen, kajti jako hitro je zašla«, opomnila je Lojzika.

— »Hvala Bogú, da to ni bila moja zvezda. Zvezda moja biva na zemlji in danes je presrečna noč, da mi je smeti hoditi póleg nje.«

— »Aj, aj, gospod Dorko, zeló, zeló ste mi sentimentalni. Kaj pa poreče sestra moja Julika?«

— »Julika? Zakaj vprašujete také?«

— »Jaz menim, da sta si od srca dobra in ker jaz sestrico ljubim, odvrnila bi od nje rada vsako zlò. Ali ni také prav?«

— »Res, prav je, popolnoma prav. Ne tajim, da mi je gospodičina sestra ljuba in draga že zaradi Vas, da se veselim njene preproste živahnosti, ali srečen sem le tedaj, kadar gledam Vam v milo obličje. Odkar sem Vas prvokrat ugledal, vtisnila se mi je podoba Vaša z nepremagalno silo v srce. Ljubim Vas, iskreno, goreče, bolj nego življenje svoje! Gospodičina, zvezda moja, samó jedno besedo, samó žarek upanja!«

— »Lojzika, kje pa zaostajaš?« začul se je od spredaj glas. In gospá Bergerjeva je obstala in čakala, da doideva družbo.

Kakor sem sicer obožaval gospó Bergerjevo, želel sem si vender takrat, da ni ona mati zvezdi moji, Lojziki. Nepričakovani njeni klic je pretrgal najin pogovor in družega nisem mogel več vprašati, nego:

— »Ali se smem nadejati odgovora?«

— »Gotovo! Toda danes ne.«

»Kdaj li bodem tóli srečen?«

— »Kadar se zopet vidiva!«

S temi besedami sva se poslovila in pozneje v gósti družbi ni bilo niti tóliko prilike, da bi si bila z Lojziko segla v roko.

Drugo jutro sem šel po navadi v pisárno. Ne vé m, kakó je pot nanesel, da sem ta dan krenil mimo Bergerjeve hiše. Bila je menda posebna sreča, kajti ugledal sem Lojziko v pritlični sobi.

»Dobro jutro in srečne oči, ki Vas vidijo také rano! Ne srdite se, da se usojam opominjati Vas obéta Vašega!«

— »Kakóvega?«

— »Rekli ste, da odgovorite na vprašanje moje, kadar se zopet vidiva.«

Lojzika ni na to odgovorila ničesar, ampak s škarjicami je odstrigla prekrasno rožo in jo izpustila nizdolu. V zraku sem jo ujel in

poljubil. Obrnivši se v okno, videl sem, kakó se je Lojzika zardela kakor màk in na pol prikrita za zastorom položila prst na cvetoča ustna.

Omamljen po tem prizoru in sladki tajnosti sem odšel in čutil sem se najsrečnejšega človeka pod solncem. Poljubljal sem divno cvetko, da je od vročih poljubov mojih usehnila in še sedaj jo nosim na srci.

Par dnij nisem Lojzike več videl. Hodil sem mimo hiše, zrl v okno, a zorno njeno lice se nikjer ni pokazalo. Tretji dan pa sem dobil povabilo v trgatev k Bergerjevim.

Ti, Gorenjec, niti ne pojmiš, koliko poezije je v trgatvi. Ko prihaja »bránju« čas, oživé se vinógradi. Crički »unisono« pojó glasno, vinščaka veselečo ouverturo, vitki klopótcí pritrkavajo v lahni sapi na zamolklo zveneče deščice, okoli vinógrada nabijajo in pripravljajo so-dárji raznovrstno vinsko posódje, gospodarji pa korakajo po svojih goricah, premišljujé, koliko bode letos pridelka, kdaj bi sodilo brati. In potem pozovejo gorníka v posvetovanje in dol oči se dan.

Sedaj se začne šele prava veselica. V gósti vrsti se zaženó delavci med trse in veselo pevajoč pobirajo sladki sad, katerega krepki nosači v trebušnih bréntah, upogibajoč se pod težkim bremenom nosijo v stiskálnico, kjer velikansko hrastovo bruno, obteženo na konci z ogromnim kámenom, pritiska na vinske jagode, dokler ni gotov zadnji »koš«. Znojé se biráči, znojé nosači, velikansko bruno škriplje, stiskálnice mogočni deli pokajo, notri v vinógradni sobi pa je zbrana vesela družba ter se ob pokanji samokresov in pušek in ob odmevu veselega petja in vriskanja iz sosednih goric veselí obilega in izvrstnega darú božjega, veselí življenja!

Kaj bi se tudi ne? Saj je na takšen dan gostoljubnost brezkrájna. Vsak se svobodno poslužuje, kar in kolikor ponuja miza. Ta pa je obložena, da se kar šibí. Takoj pri prihodu, ko te je gospodar z obiteljo vzprejel in te gostoljubno pozdravil, vedó te v sobo in hočeš, nečeš, strežejo ti z grozrdjem, s svinjino, sirom, presnim maslom, pecívom in sevéda z izvrstnim vinom. Ko si potem malce si ogledal vinógrad in se morda malo pošalil z dekleti, vabijo te zopet v sobo in tedaj se prinesó na mizo tolsti puráni, izredno ukusne poganice, začnó se napitnice, petje in najsrčnejša zabava. Vse je veselo, vse se raduje, vse je polno dovtipov in ko se je prinesla še črna kava, ali čaj, ostaviš v pozni uri vinógrad, ki je morda bil za tvoje telesne moči preprijeten.

Tudi v vinógradu Bergerjevem je bilo takó. Veselilo se je vse. Ko smo vsi notranjega človeka dostojno očvrstili, dvignili so se starejši gospodje ter šli v stransko sobo, kjer so bile mize prirejene za igre in kjer so pri kvartah poskušali srečo svojo. Kar nas je bilo mlajših in sevéda, poleg nas ves nežni spol, ostali smo pa, da se zabavamo med seboj. Po raznih igrah je nasvetoval nekdo »Polstertanz«. Igra ta ni baš duhovita, niti bi se smela priporočati, meni pa je povzročila veliko gorjé. Pri tej igri napravi družba kolo, jeden izmed družbe vzame blazinico ter stopi sredi vrtečega se kola. Kadar se mu zljubi, ustavi kolo in položi blazinico pred gospodičino ali pred gospoda, katerega si je odbral. Poljubita se, zaplešeta in potem stopi s poljubom pozvana oseba na njegovo mesto sredi kola.

Jaz sem bil četrti na vrsti. Gospodičina, kateri sem bil isti večer prvokrat predstavljen, položila je blazinico prédme. Poljubila sva se in zaplesala, potem pa sem jaz pobral blazinico in premišljal, koga naj si izberem. Pri prihodu v vinógrad se je bila Lojzika že zardela in ubežala v kuhinjo. In zdaj, spominjajoč se prizora, ko mi je bila poklonila rožno cvetko in za zastorom položila prst na ustna, češ, ohrani to záse, menil sem, da moram biti diskreten, da mi ni smeti izdati najine tajnosti.

Zató sem, ko se je kolo tretjič zavrtilo okrog mene, mignil, blazinico položil pred Juliko, poljubil jo in ž njo prav živahno zaplesal po sobi.

Vrnivši se na svoj prostor v kolu, pogledal sem za Lojziko. Ta pa je bila bleda kakor zid in niti jednega pogleda njenih očij nisem več ujel. Samó jedenkrat se je še vrtila v kolu, potem pa ostavila družbo, rekoč, da jo glava boli.

Zaradi njenega odhoda je minil nesrečni »Polstertanz« in kmalu potem smo se vrnili v mesto. Zopet je bil slučaj, da sva Julika in jaz bila zadnja. Umeje se, da sem ji hišni znanec ponudil izpremostvo in da sva vkupe hodila domóv. Julikina živahnost je vplivala tudi náme in o veselem glasnem pogovoru in smehu sem jo privédel na dom. Pred hišo smo se razšli z obligatnimi prikloni in zahvalami, neljubo pa me je dirnilo, da Lojzike nisem videl niti za jeden trenutek.

S čudnimi čustvi v srci sem šel domóv in čimdelj sem premišljal, tembolj sem si bil v svesti, da utegne nocojšnji večer biti záme usodepoln. Nesrečni »Polstertanz« mi ni hotel iz glave in nebrojnokrat sem si očital, zakaj sem bil tako malosrčen, da nisem bla-

zinice položil pred Lojziko. Napósled pa sem zaspal in spal dobro in dolgo.

Blizu desete ure dopóludne je že bilo, ko dojdem drugo jutro v pisárno. Prvo, kar ugledam na mizi, bil je droben listiç. Dasi še nisem znal vsebine, bilo mi je vender zdajci tesnó pri srci. Odprem pismo, ÷itam in kar stemnilo se mi je pred oçmi. V pismu je bilo zapisano :

„Wenn Sie heute über die Brücke gehen,
So bleiben Sie beim Kreuze stehen:
Dort bin ich in die Drau gesprungen!

Louise“.

Na steno pišoça ognjena roka ni kralja Belzacarja zadela huje, negoli mene te kratke besede.

Gologláv skoçim iz pisárne, kajti ura še ni kazala desete, in ob deseti uri sem dan za dnevom hodil v kopališçe. Možno je, da pridem za çasa. Kakor besen dirjam po ulicah, priteçem na dravski most, toda prepozno, kajti najprej sem pogledal v vódo, sredi Drave pa se je samó še jedenkrat prikazala Lojzikina lepa glavíca, potem pa je izginila. Jaz sem jo še videl; je li ona videla mene, tega ne bodem zvédel na tem sveti.

Brezmejne žalosti svoje ti ne popisujem. Jedna minuta mi je vzela, kar mi večnost ne povrne, pustila pa mi grizóçega çrva v srci, da sem jaz kriv bil smrti njene.«

* * *

Dorko je umolknil in meni se je zdelo, da so mu solzé poróšile oçi. Vsaj pripognil se je na mizo, delj çasa zrl nepremiçno v kupico, potem pa vzel klobuk, segel mi v róko in odšel.

Nisem ga videl še kdáj.

Po pregovoru: »V tretje gre rádo«, bilo bi umestno, da bi dodal še tretjo povest, zaradi efekta vsaj bi takšno stopnjévanje bilo potrebno. Žal, Dorko ni dospel več do tretje ljubezni. Pri neki komisiji ob povódnji je povéznila silna reka njegov çoln in izginil je v vódi. Mogoçne Drave valovi so ga združili s Polonico in z Lojziko.

